

ВИДИ ТА ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

TYPES AND FORMS OF INTERACTION OF THE NATIONAL POLICE WITH OTHER SUBJECTS OF PREVENTIVE ACTIVITIES

Іщенко І.І., к.ю.н.,
начальник,

Головне управління Національної поліції у Чернігівській області
ORCID ID: 0000-0003-0873-5207

В науковій статті наведено розуміння сутності взаємодією Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності як регламентованої адміністративно-правовими нормами, цілеспрямованої, погодженої за часом і місцем діяльності органів і підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами, спрямовану на підвищення ефективності у вирішенні спільних завдань щодо недопущення здійснення правопорушень у всіх їх проявах, а також забезпечення стану законності та правопорядку в державі, захисту й охорони прав, свобод та інтересів особи.

Виокремлено певні різновиди взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності, що знаходять свій зовнішній вираз у правових та організаційних формах такої взаємодії. Проявом правових форм взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності є: прийняття спільних нормативно-правових актів; підготовка та внесення проєктів нормативно-правових актів з питань запобігання правопорушенням до відповідних органів влади; розроблення спільних заходів із запобігання правопорушенням; розробка та реалізація спільних планів, програм запобігання правопорушенням; обмін досвідом, підвищення кваліфікації; виконання координаційних рішень; укладання угод; створення робочих груп; тощо. Своєю чергою як організаційні форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності розглянуто: проведення спільних нарад; участь у круглих столах, конференціях, семінарах тощо; спільні навчання; оперативний обмін інформацією; консультування з громадськістю; тощо.

Ключові слова: Національна поліція, превенція, превентивна діяльність, суб'єкти превентивної діяльності, форми, види, правові форми, організаційні форми.

The scientific article provides an understanding of the essence of the interaction of the National Police with other subjects of preventive activity as regulated by administrative and legal norms, targeted, coordinated in time and place, the activities of the bodies and units of the National Police with other subjects, aimed at increasing efficiency in solving joint tasks regarding the prevention of offenses in all their manifestations, as well as ensuring the state of legality and law and order in the state, protection and protection of the rights, freedoms and interests of the individual.

Certain types of interaction of the National Police with other subjects of preventive activity, which find their external expression in legal and organizational forms of such interaction, are singled out. The manifestation of the legal forms of interaction of the National Police with other subjects of preventive activity is: adoption of joint normative legal acts; preparation and introduction of projects of normative legal acts on the prevention of offenses to the relevant authorities; development of joint crime prevention measures; development and implementation of joint plans, crime prevention programs; exchange of experience, professional development; implementation of coordination decisions; conclusion of agreements; creation of working groups; etc. In turn, the following organizational forms of interaction of the National Police with other subjects of preventive activity were considered: joint meetings; participation in round tables, conferences, seminars, etc.; joint studies; operational exchange of information; consultation with the public; etc.

Key words: National police, prevention, preventive activity, subjects of preventive activity, forms, types, legal forms, organizational forms.

Постановка проблеми. Однією з основних особливостей адміністративно-правового механізму реалізації превентивної функції держави є його чисельний суб'єктний склад, який при цьому вступає у найрізноманітніші відносини із взаємодією. Саме в межах такої взаємодії органи та підрозділи Національної поліції можуть виконати поставлені перед ними завдання в найбільш ефективний спосіб. В окремих випадках, досягнення кінцевої мети реалізації органами та підрозділами Національної поліції превентивної функції держави без належним чином налагодженої її взаємодії з іншими суб'єктами превентивної діяльності взагалі стає неможливим. Як цілком слушно з цього приводу відмічають на сторінках фахової літератури, значення взаємодії як форми взаємозв'язку та взаємної підтримки полягає в тому, що правоохоронні органи у цілому, конкретні їхні служби та структурні підрозділи або працівники у взаємодії один з одним досягають значно більших результатів у менші строки з найменшими втратами сил [1, с. 345]. Ось чому окрему увагу слід приділити питанню щодо визначення сутності, різновидів і форм взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності.

Стан дослідження проблеми. Питання визначення видів та форм взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності були предметом наукового пошуку таких вчених адміністративістів як: О. М. Бандурки, О.В. Брусакової, І.О. Воло-

кітенка, О.В. Джафарової, Д.І. Йосифовича, Т.І. Кравчука, О. А. Моргунова, І. В. Патеріло, Г. Р. Парханова, С. О. Шатрави, М. О. Щирук тощо.

Мета статті полягає у виокремленні основних видів та форм взаємодії національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності на підставі аналізу позицій вчених та нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Говорячи про особливості та значення взаємодії суб'єктів відповідних суспільних відносин, науковці відмічають, що попри широке розповсюдження поняття «взаємодія», до сьогодення часу не існує загальноприйнятого його визначення. При цьому, підкреслює І.Л. Олійник зауважує на тому, що термін «взаємодія» відсутній у законі, однак він широко використовується й у теорії й на практиці, оскільки удало відображає характер колективних зусиль різних правоохоронних органів у розв'язуванні задач, що стоять перед ними. Тому, розкриваючи дане поняття, необхідно враховувати його значення [2, с. 19]. Дійсно, якщо брати такий рівень регламентації відповідної сфери суспільних відносин, що представлений законами України, сутність категорії «взаємодія» в ньому розкрито не буде. Інша справа підзаконний рівень їх нормативно-правової регламентації.

Зокрема, як випливає з аналізу Положення «Про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України», затвердженого наказом МВС України

від 20 липня 2016 року № 692, а також приписів Положення «Про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України», затвердженого наказом МВС України від 2 лютого 2016 року № 74, взаємодія – це узгоджені за метою, завданням, місцем, часом та способом виконання завдань дії підрозділів (військових частин) для досягнення мети [3; 4]. Такий підхід до розуміння сутності досліджуваної категорії виглядає дещо спрощеним, оскільки під час його формування не враховано декілька значущих для розуміння її сутності аспектів. Більш того вищенаведений підхід був застосований до конкретної ситуації, вузької сфери суспільних відносин. Разом із тим, таке розуміння сутності досліджуваної категорії свідчить про те, що взаємодія є погодженою, спільною діяльністю відповідних суб'єктів, що прослідковується майже у всіх випадках визначення її сутності.

Аналіз нормативного та наукового матеріалу щодо розуміння сутності й особливостей прояву взаємодії у межах функціонування відповідної сфери суспільних відносин, врахуванням недоліків і переваг, дозволяє сформулювати авторський підхід стосовно розуміння сутності взаємодією Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності як регламентованої адміністративно-правовими нормами, цілеспрямованої, погодженої за часом і місцем діяльності органів і підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами, спрямовану на підвищення ефективності у вирішенні спільних завдань щодо недопущення здійснення правопорушень у всіх їх проявах, а також забезпечення стану законності та правопорядку в державі, захисту й охорони прав, свобод та інтересів особи.

Наголошуючи на значенні взаємодії вважаємо за необхідне підкреслити позицію С.В. Краснокутського, яку вчений наводить під час дослідження особливостей адміністративно-правового забезпечення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні в Україні, взаємодія являє собою властивий цілісній системі стан, що відбиває взаємозв'язок і взаємозумовленість складових її елементів. Даний стан не є статичним, а проявляється в динаміці. Іншими словами, зауважує вчений, взаємодія елементів системи є її нормальний стан, який має вираз в діяльності. Таким чином, взаємодію закладає в будь-якій цілісній соціальній системі, в тому числі і правоохоронній, елементами якої є державна і недержавна підсистеми, а проявляється в її динаміці з моменту початку функціонування [5, с. 45–46].

Тобто взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності, будучи складовою частиною механізму адміністративно-правового регулювання реалізації превентивної функції держави, сама по собі може бути представлена як певна система із характерним для неї набором структурних елементів, що свідчить про складність і багатоаспектність даного явища. У цьому контексті слід погодитися з О.М. Ключевим, на думку якого кожна система є частиною системи більш високого рівня. Наприклад, зауважує науковець, система суб'єктів координації профілактики правопорушень є частиною системи управління профілактикою правопорушень, а та, своєю чергою, є частиною системи соціального управління суспільством [6, с. 24]. Такий підхід стосовно розуміння особливостей взаємодії в цілому, взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності зокрема, свідчить про наявність її чисельних різновидів, з огляду на що їх аналіз має бути здійснений з урахуванням проведення наукової класифікації.

Так, як було зазначено, взаємодія є спільною, узгодженою діяльністю декількох суб'єктів, що дозволяє назвати такий критерій класифікації як кількість її сторін. Зокрема,

залежно від кількості сторін взаємодії вона може бути двостороння або ж багатостороння. Двостороння взаємодія має місце тоді коли її суб'єктами є органи та підрозділи Національної поліції та представники іншого органу влади або громадської інституції. Яскравим прикладом такої взаємодії є взаємодія органів і підрозділів Національної поліції України та Національної гвардії під час забезпечення публічної безпеки та порядку. Відповідно до Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку, затвердженого наказом МВС України від 10 серпня 2016 року № 773 взаємодія між Національною Гвардією України та Національною поліцією України здійснюється в межах, визначених законодавством шляхом: спільного патрулювання нарядами вулиць, площ, парків, скверів, вокзалів, аеропортів, морських та річкових портів, інших публічних (громадських) місць; забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку під час проведення зборів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, інших масових та спортивних заходів, а також під час заходів у публічних (громадських) місцях за участю осіб, щодо яких здійснюється державна охорона; проведення спільних заходів з метою стабілізації оперативної обстановки в разі її загострення в межах території однієї чи декількох адміністративно-територіальних одиниць [7].

Багатостороння взаємодія має місце в разі, коли поряд з органами та підрозділами Національної поліції є ще декілька суб'єктів взаємодії, що спільно виконують превентивну діяльність. Правові підстави такої взаємодії, порядок її здійснення наведено в ряді нормативно-правових актів, прийнятих спільно уповноваженими суб'єктами. Прикладом таких нормативно-правових актів можуть бути наступні:

– спільний наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України та Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року № 114/1042/516/1199/936/1687/5, яким затверджено Інструкцію про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, затверджена, в якій зазначено, що порядок, тактика та методика проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій, взаємодія уповноважених оперативних підрозділів, які виконують доручення слідчого, прокурора на їх проведення, з особами (підрозділами), що залучаються до проведення таких дій, регулюються окремим нормативно-правовим актом органів, у складі яких перебувають уповноважені оперативні підрозділи [8];

– спільний наказ Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 9 січня 1997 року № 3/1/2/5/2/2, яким затверджено Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, в якій вказано, що Правоохоронні органи України використовують інформаційну систему Інтерполу для взаємодії з компетентними органами іноземних держав з питань забезпечення публічної безпеки та порядку. Така взаємодія здійснюється в разі: запобігання загрозам, що можуть виникнути у зв'язку з протиправною діяльністю терористичних та екстремістських організацій або радикально налаштованих осіб; забезпечення заходів безпеки під час підготовки та проведення в Україні або за кордоном масових заходів [9].

Наступним критерієм досліджуваної сфери суспільних відносин є власне суб'єкти превентивної діяльності

у відносини із взаємодії з якими вступають органи та підрозділи Національної поліції, з урахуванням чого вважаємо за потрібне назвати наступні її різновиди:

1) взаємодія з іншими правоохоронними органами. У даний різновид взаємодії з іншими суб'єктами превентивної діяльності, органи та підрозділи Національної поліції вступають найчастіше, що обумовлено функціональним призначенням таких суб'єктів. Така взаємодія може знаходити свій прояв у численних сферах суспільного життя: запобігання корупції, забезпечення публічної безпеки та порядку, протидія домашньому насильству тощо.

2) взаємодія з органами державної влади. У цьому випадку мова йде про взаємодію органів та підрозділів Національної поліції з найчисельнішими органами влади, які є представниками всіх гілок влади. При цьому даний різновид взаємодії є дещо ширшим за наведений вище, оскільки його суб'єктами є представники органів державної влади як зі статусом правоохоронного органу, так і без такого.

3) взаємодія з громадськістю. Як встановлено в ч. 1 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [10]. При цьому взаємодія поліції з населенням визнано законодавцем одним з основоположних принципів її діяльності.

4) взаємодія з фахівцями різних галузей знань. У такому випадку мова може йти як про взаємодію з фахівцями, що представляють органи державної влади, так і з фахівцями недержавних підприємств, установ організацій. Так, наприклад, згідно з приписами Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» поліція взаємодіяє з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [11]. Окрім цього мова може йти про взаємодію з експертами, спеціалістами відповідної галузі знань, медіа тощо.

За своїм проявом взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності може бути розподілена на внутрішню та зовнішню. У першому випадку мова йде про взаємодію органів і підрозділів Національної поліції з національними суб'єктами превентивної діяльності. Зокрема, в ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» законодавець називає основні повноваження поліції, вказуючи на те, що вона здійснює у взаємодії зі Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями [10].

Говорячи ж про зовнішню взаємодію Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності маємо на увазі міжнародну арену. Так, відповідно до ст. 4 (міжнародне співробітництво) Закону України «Про національну поліцію» взаємовідносини у сферах діяльності поліції з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями базуються на міжнародних договорах, а також на установчих актах та правилах міжнародних організацій, членом яких є Україна. При цьому поліцейські можуть направлятися до міжнародних організацій, іноземних держав як представники поліції з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень поліції. Більш того поліцейські можуть залучатися до участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [10].

Залежно від свого рівня взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності може бути розподілена на загальнодержавну та регіональну. У пер-

шому випадку мова йде про взаємодію, що відбувається в масштабах країни. У другому ж про ту, що має місце в межах окремо взятої адміністративно-територіальної одиниці держави. Так, у ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» законодавець вказує на те, що поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та нормативно-правових актів. При цьому у ст. 88 вищевказаного нормативно-правового акта вказано, що керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівнях областей, районів, міст та сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням. На таких зустрічах обговорюється діяльність поліції, визначаються поточні проблеми та обираються найефективніші способи їх вирішення [10].

Окремо слід звернути увагу на такий критерій класифікації взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності як правовий режим, у межах якого вона відбувається. Зокрема, мову слід вести про звичайний правовий режим, який не передбачає якихось особливостей щодо несення служби, в тому числі взаємодії суб'єктів превентивної діяльності, а також про особливий правовий режим – правовий режим надзвичайного стану та правовий режим воєнного стану.

Наприкінці слід вказати на такий критерій класифікації взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності як сфера її застосування. Зокрема, мова може йти про інформаційну взаємодію. Як зазначено в п. 4 ч. 1 ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію», поліція в рамках інформаційно-аналітичної діяльності здійснює інформаційну взаємодію з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями [10]. Окремим різновидом інформаційної взаємодії є взаємодія електрона, що також має місце в межах спільної діяльності органів і підрозділів Національної поліції з іншими суб'єктами реалізації превентивної функції держави.

Отже, на сьогодні можна назвати доволі значну кількість різновидів взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності, що свідчить про багатоаспектність і складність реалізації даного напрямку їх спільної діяльності. При цьому слід зазначити, що усі з вказаних вище різновидів взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності знаходять свій прояв у відповідних формах, які вказують на зовнішній вираз такої взаємодії.

Стосовно розуміння сутності взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності, можемо стверджувати, що під формами взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності запропоновано розуміти об'єктивізовані в нормативно-правових приписах зовнішні прояви превентивної діяльності Національної поліції, що реалізуються нею у межах співпраці з іншими суб'єктами такої діяльності задля недопущення здійснення правопорушень у всіх їх проявах, а також забезпечення стану законності та правопорядку в державі, захисту й охорони прав, свобод та інтересів особи. При цьому варто зазначити, що форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності слід розподілити в дві групи, залежно від того чи спричиняє реалізація певної форми юридично значущі наслідки або ж ні.

У першому випадку мову слід вести про правові форми взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності. Так, провідною формою взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності є прийняття спільних нормативно-правових

актів, спрямованих на врегулювання реалізації превентивної функції держави.

Друга ж група форм взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності представлена організаційними, тобто такими, що не мають своїм наслідком настання юридично значимих результатів. Такі форми мають тісний взаємозв'язок із правовими формами взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності.

Висновки. У цілому взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності спрямована на підвищення ефективності діяльності з реалізації превентивної функції держави, що стає можливим шляхом об'єднання зусиль таких суб'єктів.

Проведений аналіз дозволив стверджувати, що взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності знаходить свій прояв у чисельних різновидах, з огляду на що нами була проведена їх наукова класифікація за наступними критеріями: 1) залежно від кількості сторін взаємодії: двостороння та багатостороння; 2) залежно від суб'єктів превентивної діяль-

ності, з якими взаємодіє Національна поліція: взаємодія з іншими правоохоронними органами; взаємодія з органами державної влади; взаємодія з громадськістю; взаємодія з фахівцями різних галузей знань; 3) за проявом взаємодії: внутрішня та зовнішня (міжнародна); 4) за напрямом взаємодії: забезпечення публічної безпеки та порядку, запобігання домашньому насильству, запобігання корупції, забезпечення дозвільної системи, забезпечення безпеки дорожнього руху, ювенальна превенція, забезпечення кіберзахисту, знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів тощо; 5) залежно від рівня взаємодії: загальнодержавна та регіональна; 6) залежно від правового режиму, під час якого здійснюється взаємодія: взаємодія під час звичайного правового режиму; взаємодія під час особливого правового режиму; 7) за сферою взаємодії: інформаційна взаємодія; взаємодія у сфері кадрового забезпечення; матеріально-технічна взаємодія.

Усі з наведених вище різновидів взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами превентивної діяльності знаходять свій зовнішній вираз у правових та організаційних формах такої взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранов С.О. Профілактика злочинів на у транспорті: навчальний посібник / С.О. Баранов. Одеса: ОДУВС, 2010. 449 с.
2. Олійник І.Л. Організаційно-правові засади взаємодії міліції (поліції) країн-учасниць СНД у боротьбі з правопорушеннями: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Донецьк, 2005. 236 с.
3. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони органів державної влади військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: наказ МВС України від 20.07.2016 № 692. *Офіційний вісник України*. 2016. № 70. ст. 2365.
4. Про затвердження Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України: наказ МВС України від 02.02.2016 № 74. *Офіційний вісник України*. 2016. № 22. ст. 863.
5. Русецький А. А. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні в Україні: дис. ... доктора юрид. наук : спец. 12.00.07. Харків, 2019. 441 с.
6. Ключев О.М. Проблеми взаємодії підрозділів органів внутрішніх справ на регіональному рівні : дис. ... доктр. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 422 с.
7. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку: наказ МВС України від 10.08.2016 № 773. *Офіційний вісник України*. 2016. № 77. ст. 2582.
8. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні: наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: ogy.de/s5zx
9. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів: наказ МВС України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України від 09.01.1997 № 3/1/2/5/2/2. *Офіційний вісник України*. 1997. № 9. Стор. 77. Код акту 291/1997.
10. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
11. Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства: наказ Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180. *Офіційний вісник України*. 2019. № 30. Ст. 1078.